

A szarvassá változott fiú

Raghuvir Sahay 1929—1990

Nem tudom, hol jár most. Hite szerint új testben folytatja életét. Két nappal halála előtt még előadást tartott a magyar színházról a Delhi Magyar Tájköztudatási és Kulturális Központban.

Raghuvir Sahay neve nem annyira ismert Magyarországon, mint megérdemelné. Pedig hazájának, Indiának egyik legismertebb irodalmi személyisége volt: költő, novellista, esszéista, műfordító, emellett kiváló újságíró, szerkesztő. A magyar irodalomhoz eltéphetetlen szál fűzte, aminek hátrahagyott bizonyítéka egy-egy kötetnyi magyar vers- és drámafordítás.

A soknyelvű India legalább 300 millió ember által beszélt nyelvén, hindiül alkotott. Bár angol irodalomból szerzett doktorátust, életét a hindi nyelvű kultúrának szentelte. Napilapok, folyóiratok elismert szer-

tását, a magyar költő jelenlétében. Ez a költemény különösen közel állt hozzá, úgy érezte, róla is szól.

Magyar versfordításait 1989-ben szép kötetbe gyűjtve adta ki az indiai Irodalmi Akadémia kiadója. Az antológia 32 magyar költő 66 versét tartalmazza a XX. század második feléből. Kassákkal kezdve a sort, Illyés, Vass, Weöres, Nemes Nagy Ágnes, Juhász, Nagy László mellett a kötet felsorakoztatja Gergely Ágnes és **Eörsi István** verseit, egészen Petri Györgyig és Váradi Szabolcsig.

Nem elégedett meg azzal, hogy a versek könyvlapokba zárva maradjanak. Saját költeményeit és fordításait szavalta is. Indiában nagy hagyománya van a versmondásnak. Magam is meglepve tapasztaltam, hogy a közönség milyen átéléssel, aktívan hallgatja a költeményeket. Megható élmény volt az a

Raghuvir Sahay a magyar színházról tartott előadást delhi kultúrintézetünkben, december 28-án, két nappal halála előtt...

kesztőjeként tekintélyt vívott ki a hindi nyelvű újságírásnak. Az általa szerkesztett lapok először váltak igazi konkurensévé a magas szakmai színvonalat képviselő angol nyelvű indiai újságoknak. Egy saját arculatát kereső nemzedék talált magára a Dinaman és a Navbharat Times című lapok szellemiségétől inspirálva. Azok a fiatal újságírók, akikkel együtt dolgozott, ma már egytől egyig a szakma tekintélyei.

Korosztálya legnagyobb hindi nyelvű költőjének tartották. Nem írt sokat, de köteteiből az indiai értelmiség lelkiismerete szólal meg. Sokat foglalkoztatották a nemzeti sorskérdések, főleg a nemzeti kultúra megőrzése iránt érzett aggodalom.

Ebből a programból logikusan következik Raghuvir Sahay műfordítói tevékenysége. Igaz, a hindi anyanyelvű könyv olvasó értelmiséghez tartozók egytől egyig kiválóan beszélnek angol nyelven is, számukra tehát a világirodalom minden nehézség nélkül, angolul is hozzáférhető. Sahay magas színvonalú hindi fordításai azonban tüntető állásfoglalást jelentettek a kulturális feloldódás ellen, hangsúlyozták az anyanyelvhez való ragaszkodást. Machbeth és Lorca-fordításai mellett kiemelt helyet foglaltak el életművében a kelet-közép-európai irodalmak. Fordította Jerzy Andrzejewskit, Ivo Andrićot.

1975-ben látogatott Magyarországra. Mindig meleg szívvel beszélt a magyar költőkkel, különösen Weöres Sándorral szövődött barátságáról. Nyilván ez a találkozás is befolyásolta abban, hogy Weörest mindig szívesen, költészetét mélyen megértve és átérezve fordította. Nagyon közel állt hozzá a versek játékosságba bújtatott bölcsessége, leheletfinom humora. Sokat jelentettek számára az Indiába látogató költőkkel, Orbán Ottóval vagy Juhász Ferencsel együtt töltött évek. 1989-ben, a bhopali nemzetközi költőtalálkozó egyik legemlékezetesebb eseménye volt, amikor felolvasta Juhász A szarvassá változott fiú kiáltószava a Titkok Kapujából című versének hindi fordí-

telolvasóest 1990 áprilisában, amelyet Sahay a delhi magyar intézetben tartott magyar fordításából. Erre az estre sokáig és nagy energiával készült. A hivatalos és amatőr színészek kis csapatával a versek minden árnyalatát pontosan kidolgozta. Órákon át hallgattuk lemezről, hangszalagról a magyar versek eredetijét. A magyar szöveggel párhuzamosan, mindig feszült figyelemmel követte a fordítás megfelelő részét a kezében lévő könyvben. Elmondta nekem, hogy Pilinszky János Apokrif című versének fordítása közben nagyban befolyásolta az az élmény, amikor lemezről hallotta a verset a költő előadásában.

Sahay másik fontos tette számunkra — három drámafordítása. Kötetbe gyűjtve Csúrka István, Karinthy Ferenc és Örkény István egy-egy darabját jelentette meg 1983-ban. A három darab közül kettő színre állításánál személyesen is bábáskodott. 1983-ban a Gőz, 1984-ben a Tóték bemutatója zajlott le Delhiben.

Tele volt tervekkel. Úgy gondolta, az új évben hozzáfog a Macskajáték lefordításához. Ugyancsak dédelgette egy olyan magyar antológia szerkesztésének gondolatát, amely eddig kevésbé népszerűsített magyar írók, költők — többek között erdélyiek — műveit mutatta volna be hindi nyelven. Már az elmúlt évben készült egy újabb magyarországi utazásra, de akkor az indulást elhalasztotta — immár örökre.

Ars poeticáját nemrégiben így fogalmazta meg a Magyar Televízióban Érdi Sándornak, egy Indiáról készült útifilmben: „A politika nekem mint költőnek azt jelenti, hogy alkotóképességemet felhasználva megvédjem és növeljem az egyénnek az élethez, az alkotáshoz, az örömhöz való jogát, és hogy szaporítsam ezen a földön — mindenféle értelemben — a csodálatos élményeket.”

Hatvanegy évesen távozott közülünk.

Lázár Imre

(A szerző a delhi magyar intézet munkatársa.)